

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ПІД ЧАС УКЛАДАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ (ЗОБОВ'ЯЗАНЬ)

CORRUPTION RISKS WHEN ENTERING INTO CIVIL LAW CONTRACTS (OBLIGATIONS)

**Корольов С.С., к.і.н., доцент,
начальник кафедри загальновійськових дисциплін
Військово-юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого**

**Івашенко С.М., т.в.о. начальника кафедри права
Національної безпеки та правової роботи
Військово-юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого**

**Пашенко Є.М., д.філос. в гал. права (PhD),
старший викладач кафедри військового права
Військово-юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого**

**Гашенко С.В., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін
Військово-юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого**

**Пилипака Ф.П.
Військово-юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого**

У статті розглядаються питання корупційних ризиків у процесі укладання цивільно-правових договорів. Корупційні ризики є суттєвим викликом для правової та економічної стабільності, оскільки вони здатні впливати на чесність і прозорість договірних відносин. Дослідження корупційних ризиків під час укладання цивільно-правових договорів є особливо актуальним у сучасних умовах, коли зловживання службовим становищем, конфлікт інтересів та непрозорість процедур укладання договорів часто призводять до порушень прав сторін та спотворення економічної конкуренції. У статті також здійснюється аналіз законодавчого регулювання цієї сфери, зокрема положень, що стосуються боротьби з корупцією при укладанні цивільно-правових договорів.

Також підкреслюється необхідність впровадження ефективних механізмів мінімізації корупційних ризиків, таких як посилення контролю та аудиту, запровадження антикорупційних політик і підвищення прозорості процесів укладання договорів. Важливе місце в дослідженні займає питання відповідальності за порушення антикорупційних норм, що має ключове значення для забезпечення справедливого правового порядку. Метою статті є аналіз корупційних ризиків у сфері цивільно-правових договорів, розробка рекомендацій щодо їх мінімізації, а також окреслення ролі судової системи в забезпеченні справедливого розгляду корупційних випадків.

Певна увага приділяється дослідженню випадків зловживання службовим становищем, конфлікту інтересів та непрозорих процедур, а також розгляду способів посилення відповідальності за такі порушення. Стаття підкреслює важливість комплексного підходу до мінімізації корупційних ризиків, що включає співпрацю між державою та приватним сектором, а також необхідність подальших досліджень у цій сфері. Огляд міжнародного досвіду, зокрема аналіз правових систем інших країн у боротьбі з корупцією, пропонується як корисний інструмент для вдосконалення національного законодавства.

Ключові слова: корупційні ризики, цивільно-правові договори (зобов'язання), зловживання службовим становищем, конфлікт інтересів, антикорупційна політика, прозорість процедур, юридична відповідальність, міжнародний досвід, судова система.

The article discusses the issues of corruption risks in the process of concluding civil law contracts. Corruption risks pose a significant challenge to legal and economic stability, as they can significantly affect the integrity and transparency of contractual relations. The study of corruption risks in civil law contracts is particularly relevant in today's environment, when abuse of office, conflict of interest and non-transparency of contracting procedures often lead to violations of the parties' rights and distortion of economic competition. The article also analyzes the legislative regulation of this area, in particular, the provisions relating to the fight against corruption in civil law contracts.

The study emphasizes the need to implement effective mechanisms to minimize corruption risks, such as strengthening control and audit, introducing anti-corruption policies, and increasing transparency in contracting processes. An important part of the study is the issue of liability for violation of anti-corruption norms, which is key to ensuring a fair legal order. The purpose of the article is to analyze corruption risks in the area of civil law contracts, to develop recommendations for their minimization, and to outline the role of the judicial system in ensuring fair consideration of corruption cases.

Considerable attention is paid to the study of cases of abuse of office, conflict of interest and non-transparent procedures, as well as to the consideration of ways to increase liability for such violations. The article emphasizes the importance of a comprehensive approach to minimizing corruption risks, including cooperation between the state and the private sector, and the need for further research in this area. A review of international experience, including an analysis of the legal systems of other countries in the fight against corruption, is proposed as a useful tool for improving national legislation.

Key words: corruption risks, civil law contracts, abuse of office, conflict of interest, anti-corruption policies, transparency of procedures, legal liability, international experience, judicial system.

Корупційні ризики в цивільно-правових договорах є складним і багатогранним явищем, що охоплює як правову, так і економічну сфери. Визначення корупційних ризиків у цьому контексті передбачає ідентифікацію

та аналіз потенційних небезпек, пов'язаних з можливістю зловживання службовим становищем, хабарництва, фаворитизму та інших корупційних практик, що можуть виникнути під час укладання або виконання цивільно-

правових договорів. Цивільно-правові договори, як юридичний інструмент, використовуються для врегулювання відносин між приватними особами або між приватними особами та державою. Однак, у випадках, коли сторони мають нерівні можливості або коли одна зі сторін представляє публічні інтереси, корупційні ризики можуть виникати як результат зловживання владою, намагання отримати незаконні вигоди або здійснення непрозорих дій. Ці ризики можуть включати не тільки класичні форми корупції, такі як хабарництво або «відкат», але й інші форми зловживання, такі як конфлікт інтересів, маніпуляції з ціною договору, укладання фіктивних договорів та інші незаконні практики [3, с. 15].

Актуальність теми корупційних ризиків у цивільно-правових договорах набуває особливого значення в сучасних умовах, коли суспільство, економіка та правова система стикаються зі значними викликами. Корупція підіриває довіру до державних інституцій, спотворює ринкові відносини, знижує ефективність економіки та створює нерівні умови для бізнесу. В контексті укладання цивільно-правових договорів, корупційні ризики можуть мати різноманітні наслідки, включаючи неефективне використання державних коштів, збільшення витрат на виконання проєктів, зниження якості товарів і послуг, а також підрив довіри з боку міжнародних партнерів та інвесторів. Дослідження корупційних ризиків у цивільно-правових договорах є необхідним не лише для виявлення та запобігання конкретним порушенням, але й для розробки системних заходів, спрямованих на зниження загального рівня корупції у суспільстві. Водночас, недооцінка цих ризиків може призвести до довготривалих негативних наслідків, як для окремих суб'єктів господарювання, так і для економіки в цілому.

Законодавче регулювання укладання цивільно-правових договорів та боротьби з корупцією є важливим аспектом забезпечення правомірності та справедливості договірних відносин. Законодавчі норми, що регулюють укладання цивільно-правових договорів, передбачають встановлення чітких правил і процедур для запобігання можливим корупційним діям. Зокрема, в Україні існує низка нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання цивільно-правових відносин та забезпечення прозорості і справедливості під час укладання договорів. Наприклад, Цивільний кодекс України встановлює основні положення щодо укладання, виконання та припинення цивільно-правових договорів, а Закон України "Про запобігання корупції" визначає механізми запобігання та боротьби з корупцією у публічному секторі.

Водночас, ефективне запобігання корупційним ризикам у цивільно-правових договорах потребує не лише наявності відповідних законодавчих норм, але й їх належного виконання. На жаль, у багатьох випадках наявність правової бази не гарантує фактичного запобігання корупції, оскільки багато факторів впливають на ефективність її реалізації. Це можуть бути як недостатня політична воля, так і низький рівень правової культури та обізнаності серед учасників договірних відносин. Крім того, складність і багатогранність корупційних схем часто ускладнює їх виявлення та доведення. У цьому контексті, забезпечення належного контролю за виконанням законодавчих норм, а також підвищення рівня прозорості та відповідальності суб'єктів договірних відносин, є ключовими завданнями для мінімізації корупційних ризиків.

Корупційні ризики на етапі укладання цивільно-правових договорів в Україні мають глибоке коріння та багатогранний характер, що зумовлює складність їхнього аналізу і протидії. Ця проблема набуває особливого значення в контексті сучасної ситуації в Україні, де корупція є однією з головних перешкод на шляху економічного розвитку, соціального благополуччя та інтеграції в європейське співтовариство.

Цивільно-правові договори є основним інструментом регулювання договірних відносин між суб'єктами господарювання, фізичними та юридичними особами. Вони визначають права та обов'язки сторін, створюють правову базу для здійснення операцій та забезпечують можливість захисту прав у судовому порядку. Проте корупційні ризики можуть значно знижувати ефективність цього правового інструменту. Зокрема, вони можуть виникати на різних етапах укладання договорів: від підготовки та погодження проєкту договору до його підписання та виконання.

Одним із ключових корупційних ризиків на етапі укладання цивільно-правових договорів є можливість зловживання службовим становищем з боку посадових осіб. Це може проявлятися в формі вимагання хабарів за швидше погодження або підписання договору, а також за забезпечення його виконання на вигідних для однієї із сторін умовах. Така практика може призводити до значних фінансових втрат для суб'єктів господарювання, а також до спотворення ринкових механізмів, що є негативним фактором для економіки загалом. Наступний корупційний ризик пов'язаний з можливістю включення до договорів непрозорих або дискримінаційних умов, що надають одну зі сторін необґрунтовані переваги. Це може стосуватися, наприклад, умов щодо обсягу або строків виконання зобов'язань, вартості робіт чи послуг, а також відповідальності за невиконання або неналежне виконання договору. Така ситуація може виникати внаслідок зловживань з боку посадових осіб, які впливають на процес укладання договору, або через корумпованість однієї зі сторін договору, що прагне отримати неправомірні вигоди [6].

Серед інших корупційних ризиків на етапі укладання цивільно-правових договорів варто виділити ризики, пов'язані з використанням фіктивних компаній або представників осіб. В результаті укладання договорів з фіктивними компаніями може призводити до несправедливого розподілу ресурсів, втрат державного бюджету та зниження довіри до договірних відносин в цілому.

Особливу увагу в контексті аналізу корупційних ризиків на етапі укладання цивільно-правових договорів в Україні варто приділити питанням прозорості та відкритості процесу укладання договорів. Одним із ключових інструментів боротьби з корупцією є забезпечення прозорості договірних відносин, що передбачає відкритий доступ до інформації про укладені договори, їхні умови та результати виконання. Однак на практиці часто зустрічаються випадки, коли інформація про договори залишається закритою для широкого загалу або доступною лише для обмеженого кола осіб. Це створює сприятливі умови для корупційних зловживань та спотворює процес прийняття рішень.

Мінімізація корупційних ризиків під час укладання цивільно-правових договорів в Україні є актуальною темою, яка потребує ґрунтовного аналізу як з правової, так і з економічної точки зору. Корупційні ризики під час укладання договорів можуть мати різні форми, включаючи зловживання владою, хабарництво, приховані конфлікти інтересів та маніпуляції з інформацією. Вони становлять загрозу для ефективного функціонування ринкових механізмів, підривають довіру до правової системи та ускладнюють залучення іноземних інвестицій.

Одним з ключових аспектів мінімізації корупційних ризиків є забезпечення прозорості та підзвітності на всіх етапах укладання договорів. Це включає як етап підготовки, так і етап виконання зобов'язань. Прозорість процесу укладання договорів може бути досягнута шляхом використання інформаційних технологій для забезпечення відкритого доступу до інформації про тендери, учасників та умови укладених договорів. Зокрема, в Україні була впроваджена система електронних закупівель ProZorro, яка значно знизила рівень корупції в сфері публічних закупівель завдяки відкритому доступу до інформації про

закупівлі, що робить процес більш підзвітним та прозорим для громадськості.

Важливим елементом є належне регулювання процедурних аспектів укладання договорів. Це включає чітке визначення процедур для оцінки пропозицій, встановлення об'єктивних критеріїв вибору контрагентів, а також нагляд за дотриманням законодавства. Крім того, необхідним є забезпечення незалежності та неупередженості тих, хто бере участь у процесі укладання договорів. Це стосується як державних службовців, так і приватних суб'єктів, що можуть бути залучені до процесу. У випадках, коли існує потенційний конфлікт інтересів, слід передбачити механізми для його виявлення та врегулювання, такі як обов'язкове декларування інтересів і незалежна перевірка конфліктів інтересів [7, с. 5].

Роль антикорупційних органів в мінімізації корупційних ризиків не може бути недооцінена. Створення в Україні Національного антикорупційного бюро (НАБУ) та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) стало важливим кроком у боротьбі з корупцією. Ці органи забезпечують контроль за дотриманням антикорупційного законодавства, у тому числі під час укладання договорів, розслідують випадки корупційних правопорушень і вирішують питання про притягнення до відповідальності винних осіб. Важливим є те, що ці органи повинні залишатися незалежними і діяти без втручання з боку політичних чи інших зацікавлених груп.

Ще одним важливим аспектом є запровадження ефективних механізмів внутрішнього контролю на рівні організацій, що беруть участь у процесі укладання договорів. Внутрішні аудитори та комплаєнс-офіцери повинні мати достатні повноваження для здійснення моніторингу і перевірки процесу укладання договорів на предмет дотримання вимог законодавства та внутрішніх політик. Це може включати регулярні перевірки процедур укладання договорів, аналіз ризиків, оцінку ефективності контролю, а також розробку та впровадження заходів щодо усунення виявлених недоліків.

Окрім внутрішнього контролю, важливо забезпечити ефективну взаємодію з зовнішніми контролюючими органами, такими як Державна аудиторська служба України та Антимонопольний комітет України. Ці органи повинні мати можливість здійснювати незалежний контроль за дотриманням законодавства під час укладання цивільно-правових договорів, а також надавати рекомендації щодо поліпшення існуючих процедур. Важливою є також їхня здатність швидко і ефективно реагувати на повідомлення про можливі порушення, що дозволяє мінімізувати негативні наслідки від корупційних дій.

На законодавчому рівні слід передбачити суворі санкції за корупційні правопорушення під час укладання договорів, а також забезпечити невідворотність покарання. Це включає як адміністративні, так і кримінальні санкції, а також можливість накладення фінансових штрафів та конфіскацію майна. Однак, важливо не лише посилити покарання, але й забезпечити ефективну систему правосуддя, яка здатна оперативно розглядати такі справи і приймати справедливі рішення [1].

Економічні аспекти мінімізації корупційних ризиків також мають велике значення. Це включає впровадження механізмів стимулювання добросовісної поведінки, таких як система бонусів і заохочень для тих, хто активно сприяє виявленню і боротьбі з корупцією. Також доцільним є впровадження системи страхування від корупційних ризиків, яка дозволить організаціям зменшити потенційні втрати від корупційних дій.

Відповідальність за порушення антикорупційних норм під час укладання цивільно-правових договорів є надзвичайно складною та багатогранною проблемою, особливо в контексті сучасної правової системи України. Антикорупційні норми, що регулюють процес укладання

цивільно-правових договорів, являють собою сукупність правових вимог, які спрямовані на запобігання та протидію корупції. Ці норми забезпечують належний правовий режим для запобігання конфлікту інтересів, забезпечення прозорості, доброчесності та чесності в укладанні угод. Однак недотримання цих норм може призвести до серйозних правових наслідків, включаючи кримінальну відповідальність, адміністративні стягнення, а також цивільно-правові санкції.

В Україні основними нормативно-правовими актами, які регулюють питання антикорупційних норм, є Закон України «Про запобігання корупції», Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2021–2025 роки» та відповідні положення Кримінального кодексу України. Ці закони встановлюють конкретні вимоги щодо запобігання корупційним проявам під час укладання цивільно-правових договорів, включаючи обмеження на укладання договорів між суб'єктами з конфліктом інтересів, обов'язок декларування майна та доходів посадовими особами, а також встановлення жорстких вимог щодо прозорості та публічності укладання договорів у сфері публічних закупівель.

Одним із ключових аспектів антикорупційної відповідальності є питання доказовості порушень. Для того, щоб притягнути особу до відповідальності за порушення антикорупційних норм під час укладання цивільно-правових договорів, необхідно мати достатньо доказів, що підтверджують наявність корупційної складової. Це може включати свідчення свідків, документи, електронні листування, аудіо- та відеозаписи, які можуть підтвердити факт передачі неправомірної вигоди, незаконних домовленостей, а також інших корупційних дій. Однак, у багатьох випадках, встановлення таких доказів є складним завданням, зважаючи на таємний характер корупційних правопорушень та можливість підкупу свідків, знищення документів або фальсифікації доказів.

Додатковим викликом у забезпеченні відповідальності за порушення антикорупційних норм є складність правової кваліфікації дій, які можуть мати корупційний характер. В багатьох випадках, укладання цивільно-правових договорів може відбуватися з дотриманням формальних вимог законодавства, але при цьому реальні мотиви учасників договору можуть включати отримання неправомірної вигоди, що ускладнює правову кваліфікацію таких дій. Це може бути особливо актуально у випадках, коли мова йде про укладання договорів між приватними особами, де перевірка антикорупційної складової є менш суворою, ніж у випадках з публічними закупівлями або договорами, укладеними органами державної влади.

Крім кримінальної відповідальності, порушення антикорупційних норм під час укладання цивільно-правових договорів можуть мати також інші правові наслідки, зокрема адміністративні стягнення. Адміністративна відповідальність може передбачати накладення штрафів, позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю, а також інші санкції. Наприклад, Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає штрафи за порушення вимог щодо фінансового контролю, невиконання вимог щодо уникнення конфлікту інтересів, а також інші порушення, пов'язані з недотриманням антикорупційних норм [2, с. 3].

Не менш важливою є і цивільно-правова відповідальність за порушення антикорупційних норм. У разі, якщо укладений договір був визнаний таким, що укладений із порушенням антикорупційних норм, такий договір може бути визнаний недійсним. Відповідно до цивільного законодавства України, договір, укладений на підставі злочинних дій, зокрема корупційних, не має юридичної сили та може бути скасований за рішенням суду. В такому випадку, сторони договору повинні повернути одна одній

усе отримане за договором або відшкодувати його вартість. Додатково, постраждала сторона має право вимагати компенсацію збитків, завданих укладенням такого договору.

Ще одним аспектом, який слід розглянути в контексті відповідальності за порушення антикорупційних норм під час укладання цивільно-правових договорів, є роль державних органів та установ у забезпеченні належного контролю та нагляду. В Україні існує низка державних органів, таких як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Антикорупційний суд, Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), які відповідають за контроль дотримання антикорупційного законодавства, розслідування корупційних злочинів та притягнення винних осіб до відповідальності. Ці органи відіграють важливу роль у виявленні та попередженні корупційних правопорушень, а також у забезпеченні виконання антикорупційних вимог під час укладання цивільно-правових договорів.

Мінімізація корупційних ризиків у цивільно-правових договорах є однією з найактуальніших проблем сучасного правового поля України. Корупція, яка проникає в усі сфери суспільного життя, становить суттєву загрозу стабільності правових відносин і підриває довіру громадян до правової системи держави. В умовах постійної боротьби з корупційними проявами, особливо актуальним є комплексний підхід до вирішення цієї проблеми, який передбачає запобігання корупції на всіх етапах укладання цивільно-правових договорів. Це завдання вимагає застосування різноманітних методів і засобів, які охоплюють законодавчі, організаційні, технічні та просвітницькі заходи.

Перш за все, мінімізація корупційних ризиків повинна починатися на законодавчому рівні. Створення правової бази, яка чітко визначає права та обов'язки сторін договору, є фундаментом для подальшого забезпечення прозорості та законності укладання договорів. Однією з основних складових законодавчого підходу є впровадження норм, що регулюють процедури укладання договорів, зокрема тих, що стосуються державних закупівель, розподілу публічних коштів, передачі майна та інших значущих активів. Важливим аспектом є також встановлення чітких критеріїв для оцінки пропозицій, що подаються на конкурсній основі, аби уникнути зловживань службовими повноваженнями.

Одним з ключових аспектів у мінімізації корупційних ризиків є підвищення прозорості на всіх етапах укладання договорів. Прозорість може бути досягнута шляхом забезпечення доступу громадськості до інформації про процедури укладання договорів, критерії оцінки пропозицій, результати конкурсів та інші важливі аспекти. Це не лише зменшує можливості для корупційних дій, але й підвищує відповідальність посадових осіб за прийняті рішення. Застосування електронних платформ для проведення тендерів і укладання договорів є одним із ефективних способів забезпечення прозорості. Вони дозволяють автоматизувати процеси, зменшуючи можливості для маніпуляцій з боку зацікавлених осіб.

Одним з найбільш ефективних засобів мінімізації корупційних ризиків є впровадження системи внутрішнього контролю та аудиту. Ця система повинна бути спрямована на виявлення та запобігання корупційним діям ще на етапі підготовки договору. Внутрішній контроль може включати перевірку правильності складання документів, відповідність умов договору законодавчим вимогам, а також аналіз фінансових операцій, пов'язаних з виконанням договору. Аудит повинен здійснюватися регулярно і охоплювати всі аспекти договірної діяльності організації. Результати аудиту повинні бути прозорими і доступними для аналізу незалежними експертами та громадськістю.

Необхідність комплексного підходу до мінімізації корупційних ризиків вимагає також залучення громад-

ськості до процесу контролю за укладанням та виконанням договорів. Громадський контроль є важливим елементом у забезпеченні прозорості та підзвітності процесів, що пов'язані з укладанням договорів. Це може бути досягнуто через створення громадських комітетів, які матимуть право перевіряти процеси укладання договорів, вивчати документи, брати участь у публічних слуханнях та подавати звіти про свою діяльність до компетентних органів. Такі заходи сприяють підвищенню довіри суспільства до правової системи та зменшують можливості для корупційних дій.

Ефективний комплексний підхід до мінімізації корупційних ризиків неможливий без належного інформування громадськості про правові аспекти укладання договорів та можливих корупційних ризиків. Проведення просвітницької роботи серед населення, зокрема через медіа та освітні програми, є важливим кроком на шляху до формування свідомого суспільства, яке розуміє небезпеку корупції та готове брати активну участь у боротьбі з нею. Інформування громадян про їхні права та обов'язки, про можливі ризики та способи їх уникнення підвищує їхню здатність до самостійного контролю за укладанням договорів та виявлення порушень [5, с. 13].

Співпраця між державою та бізнесом у боротьбі з корупцією є складним та багатограним процесом, який потребує ретельного підходу, зважаючи на те, що корупція негативно впливає як на державні, так і на приватні інтереси. Корупція підриває економічний розвиток, створює несправедливі умови для бізнесу, зменшує ефективність використання державних ресурсів і сприяє нерівності в суспільстві. Тому співпраця між державними органами та приватним сектором є необхідною умовою для ефектної боротьби з цим явищем. Важливість цієї співпраці полягає в тому, що вона дозволяє об'єднати зусилля обох секторів у розробці та впровадженні антикорупційних заходів, які є більш ефективними та стійкими у довгостроковій перспективі.

З боку держави важливою складовою у цьому процесі є створення прозорої та передбачуваної нормативно-правової бази, яка регулює взаємодію держави та бізнесу. Прозорість та передбачуваність знижують можливості для корупції, оскільки зменшують можливість неправомірного втручання державних органів у діяльність приватних компаній. Це включає, наприклад, забезпечення відкритості державних закупівель, надання державної підтримки бізнесу на конкурсній основі та регулярний нагляд за виконанням договорів.

Приватний сектор, у свою чергу, відіграє ключову роль у забезпеченні чесної конкуренції та доброчесності у бізнесі. Компанії повинні брати на себе відповідальність за впровадження антикорупційних програм, дотримання етичних норм та стандартів, а також за забезпечення прозорості своїх операцій. Вони можуть розробляти внутрішні кодекси етики, проводити навчання співробітників щодо антикорупційних норм, а також співпрацювати з державними органами та громадянським суспільством у викритті та попередженні корупційних практик.

Одним із ключових аспектів співпраці є створення ефективних механізмів контролю та відповідальності за порушення антикорупційних норм. Це може включати, наприклад, запровадження системи антикорупційного моніторингу, яка дозволяє як державним органам, так і приватним компаніям контролювати дотримання антикорупційних норм у процесі укладання та виконання договорів. Така система може базуватися на застосуванні сучасних інформаційних технологій, що забезпечують автоматизацію процесу перевірки дотримання вимог закону та миттєве виявлення порушень.

Подальші перспективи досліджень у сфері антикорупційних заходів, зокрема у контексті укладання цивільно-правових договорів, відкривають нові можливості для зміцнення правопорядку та забезпечення справедливості

в економічних відносинах. Укладання цивільно-правових договорів є одним із ключових процесів, де корупційні ризики можуть бути особливо високими, оскільки вони часто пов'язані з розподілом значних фінансових ресурсів та економічних благ. З цієї причини дослідження у цій сфері мають велике значення для розробки ефективних механізмів запобігання корупції.

Подальші дослідження можуть також включати аналіз ролі громадянського суспільства у контролі за укладанням та виконанням цивільно-правових договорів. Громадські організації, медіа та інші представники громадянського суспільства можуть відігравати важливу роль у викритті корупційних практик, а також у наданні інформації та підтримки державним органам та приватним компаніям у їх боротьбі з корупцією. Дослідження можуть допомогти визначити найкращі підходи до залучення громадянського суспільства до цього процесу, а також розробити рекомендації щодо їх ефективної взаємодії з іншими учасниками антикорупційної діяльності.

Не менш важливим є дослідження впливу міжнародних стандартів та практик на запобігання корупції у сфері укладання цивільно-правових договорів. Міжнародний

досвід може бути корисним для України у впровадженні нових підходів та механізмів боротьби з корупцією, зокрема тих, що вже показали свою ефективність у інших країнах. Дослідження можуть допомогти адаптувати ці стандарти до українських реалій та розробити рекомендації щодо їх впровадження в національне законодавство.

Підсумовуючи слід зазначити, що співпраця між державою та бізнесом є ключовою складовою у боротьбі з корупцією, особливо у контексті укладання цивільно-правових договорів. Ця співпраця дозволяє створити ефективні механізми запобігання корупційним ризикам, забезпечити прозорість та доброчесність у взаєминах між державними органами та приватними компаніями, а також сприяти сталому економічному розвитку країни. Подальші дослідження у цій сфері мають велике значення для вдосконалення антикорупційних заходів та забезпечення їхньої ефективності у довгостроковій перспективі. Розширення наукового аналізу, впровадження нових технологій контролю та відповідальності, а також активне залучення громадянського суспільства та міжнародного досвіду є необхідними кроками для побудови справедливої та прозорої економічної системи в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корупційні ризики в діяльності державних службовців: роз'яснення М-ва юстиції України від 12.04.2011 БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0026323-11> (дата звернення: 29.03.2025)
2. Методологія оцінки корупційних ризиків у діяльності органів місцевого самоврядування URL: <https://mtu.gov.ua/content/metodologiya-ocinki-korupciynih-rizikiv-u-diyalnosti-organiv-miscevogo-samovryaduvannya.html> (дата звернення: 29.03.2025)
3. Оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16#Text> (дата звернення: 29.03.2025)
4. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 1700-VII База даних (БД) «Законодавство України»/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 29.03.2025)
5. Хойна Д. С. Особливості укладання авторського договору. Наук. кер. О. С. Бондар. Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 18-19 травня 2023 р. Суми. Сумський державний університет. 2023. С. 140-143.
6. Цивільно-правовий договір URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/civilno-pravovij-dogovir-analiz-praktiki-verhovnogo-sudu> (дата звернення: 29.03.2025)
7. Цивільно-правовий договір: зразок, правила укладення, ризики, ситуації URL: <https://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/trudoustrojstvo/4277-tsivilno-pravovij-dogovir.html> (дата звернення: 29.03.2025)
8. Пашенко Євген Миколайович, Іващенко Сергій Миколайович: Поняття та принципи управління ризиками в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: «Право». Випуск №77, частини 2, Ужгород 2023. Збірник наукових праць, м. Ужгород-2023. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2023, №77. С.102-107.
9. Пашенко Євген Миколайович, Чалий Михайло Григорович: Правові інструменти протидії корупції у секторі безпеки і оборони України: сутність і особливості, Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: «Публічне управління та адміністрування». Том 33 (72) № 5, 2022. С. 132-136.
10. Іващенко Сергій Миколайович, Чалий Михайло Григорович: Правова робота під час здійснення антикорупційної діяльності у правоохоронних органах, *Юридичний науковий електронний журнал* № 6/2024, С. 307-310.